

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУДОВОГО ПРАВА

Матеріали X міжнародної
науково-практичної конференції

(25 квітня 2025 р.)

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО
Кафедра кримінального процесу

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА
КИЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Кафедра юстиції

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»
Кафедра організації судових, правоохоронних органів та адвокатури
НІМЕЦЬКО-УКРАЇНСЬКЕ ОБ'ЄДНАННЯ ЮРИСТІВ
ГО «СТАЛЕ ПРАВОСУДДЯ»

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУДОВОГО ПРАВА

Матеріали X міжнародної науково-практичної конференції

(25 квітня 2025 р.)

Харків
«Право»
2025

Відповідальна редакторка *Л. М. Москвич*

Актуальні проблеми судового права : матеріали X міжнар.
А43 наук.-практ. конф. (25 квіт. 2025 р.) / [відп. ред. Л. М. Москвич] ;
Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, Каф. кримін. процесу ;
Навч.-наук. ін-т права Київ. нац. ун-ту ім. Т. Шевченка, Каф. юстиції ;
Нац. ун-т «Одеська юрид. акад.», Каф. орг. суд., правоохорон.
органів та адвокатури ; Нім.-Укр. об-ня юристів ; ГО «Стале правосуддя». –
Харків : Право, 2025. – 376 с.

ISBN 978-617-8612-04-7

Збірник містить матеріали Десятої міжнародної науково-практичної конференції з актуальних проблем судового права, у якій взяли участь відомі вітчизняні та зарубіжні науковці та практики. Організаторами заходу виступили кафедра кримінального процесу Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, кафедра юстиції ННІ права Київського національного університету імені Тараса Шевченка, кафедра організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія», Німецько-Українське об'єднання юристів і ГО «Стале правосуддя». В основу видання покладено доповіді, виголошені учасниками конференції, які торкаються різноманітних аспектів судового права.

УДК 349.42

Матеріали викладено в авторській редакції.
Відповідальність за їхню якість, достовірність,
відсутність текстових запозичень несуть автори.

Відеозапис конференції за посиланням:

© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2025

ISBN 978-617-8612-04-7

© ТОВ «Видавничий дім «Право», 2025

Servolo de Medeiros, Regina Coelly Fernandes Saraiva. Land and Transitional Justice in Brazil. : навчальний посібник. 14th ed. Brazil : International Journal of Transitional Justice, 2021.

3. Majia Davidovic. The Law of «Never Again»: Transitional Justice and the Transformation of the Norm of Non – Recurrence : навчальний посібник. 10th ed. International Journal of Transitional Justice, 2020.

4. Национальная модель переходного правосудия – PRAVO.UA. PRAVO.UA. URL: <https://pravo.ua/articles/dvigatsja-na-perehodnyh/> (дата звернення: 27.02.2025).

Москвич Л. М.

*доктор юридичних наук, професор,
доцент кафедри кримінального процесу
Національного юридичного
університету імені Ярослава Мудрого*

ТРАНСФОРМАЦІЯ ЗАСАДИ ДОСТУПНОСТІ ПРАВОСУДДЯ ПІД ВПЛИВОМ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Технологічна революція, що динамічно охоплює світ, зумовлює глибокі зміни в усіх сферах суспільного життя, і правосуддя не є винятком. Сьогодні практично кожна країна тією чи іншою мірою інтегрує інноваційні технології в систему відправлення правосуддя. Показовим є досвід таких держав, як Китай, Сінгапур, Канада, США та Велика Британія, де окремі судові процедури майже повністю переведено в автоматизований електронний режим, формуючи нову модель вирішення правових спорів – кіберправосуддя. Водночас країни Європейського Союзу демонструють більш обережний підхід до використання новітніх технологій у здійсненні правосуддя, обмежуючись переважно допоміжними та організаційними функціями. Однак нещодавне прийняття в ЄС законодавства щодо меж застосування штучного інтелекту підтверджує неминучість технологічної трансформації суспільних процесів.

Еволюційний розвиток судового процесу історично тяжіє до диференціації процедур. Поступове впровадження в процесуальні кодекси спеціальних або спрощених проваджень, що характеризуються чіткою алгоритмізацією дій суду та сторін, а також прогнозованістю результату за певних умов, є тому підтвердженням. Основною метою таких осо-

бливих проваджень є оптимізація бюджетних витрат шляхом скорочення строків розгляду справ та застосування спрощеної процедури, тобто підвищення ефективності правосуддя. Логічним продовженням цієї тенденції стало переведення спрощених, алгоритмізованих дій в електронну форму. З розвитком діджиталізації вагомість цифрових доказів у судовому процесі неухильно зростає, що, своєю чергою, зменшує необхідність безпосередньої участі суддів в оцінці усних чи письмових доказів.

Український досвід застосування інноваційних технологій у сфері правосуддя вже продемонстрував низку значних переваг, серед яких: спрощення доступу до правосуддя та судових даних (наприклад, онлайн-трансляції судових засідань, електронні протоколи); забезпечення цілодобового (дистанційного) доступу до судової інформації та послуг; зменшення кількості нерозглянутих справ та середнього часу їх розгляду; розширення обміну даними між судами та іншими суб'єктами правосуддя. Проте наразі йдеться переважно про оптимізацію підготовки справ до судового розгляду. В Україні зберігається традиційна форма судочинства, де суди використовують інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) для підвищення ефективності своєї роботи, що здебільшого стосується організаційних, а не змістовних аспектів судового процесу. На сьогодні ми можемо говорити лише про високотехнологічні суди, покладаючи значні сподівання на успішну реалізацію вітчизняного проєкту «Електронний суд». Сам судовий розгляд відбувається у звичному форматі з дотриманням чинних процесуальних норм. Водночас вже зараз очевидно, що такі інструменти, як відеоконференцз'язок, ставлять під сумнів абсолютність принципу територіальної підсудності.

Загалом, обрана Україною модель електронного правосуддя є скоріше способом цифровізації судочинства і навряд чи здатна вирішити глибинні проблеми судової системи, зокрема, низький рівень довіри до судової влади, ризики корупції, нестачу суддів, значні витрати на юридичну допомогу, неоднорідність судової практики. З огляду на це, доцільно розглянути альтернативну модель судочинства, яка могла б функціонувати паралельно з традиційною, принаймні доки існує потреба у високотехнологічних, але все ж традиційних судах. Йдеться про кіберсуди або, можливо, менш провокаційну назву – «онлайн-суди». Однак саме термін «кіберсуд» покликаний підкреслити якісно інший спосіб здійснення правосуддя, що виходить за межі простого використання технологій у традиційному судовому процесі (відеоконференції, електро-

не подання документів). Кіберсуди мають стати переломним моментом у сфері правосуддя.

Термін «кіберсуд» є більш влучним, оскільки відображає сутність нової інституції. Кіберсуд не є судом у традиційному розумінні – структурою людських і матеріальних ресурсів, прив'язаних до фізичного простору. Його поява означає зникнення суду як фізичного «місця», а разом з ним і поняття «залу судових засідань». Відмова від орієнтації на фізичний зал судових засідань має далекосяжні наслідки, найочевиднішим з яких є заміна очних слухань віртуальними. Однак ця зміна є глибшою: деякі слухання можуть проводитися віртуально, зберігаючи фізичний простір суду як можливе місце зустрічі сторін, адвокатів, суддів та працівників апарату суду. Зникнення суду як фізичного простору призводить до того, що судовий розгляд відбувається без будь-яких міжособистісних контактів, окрім дистанційних. Таким чином, комунікація відбувається виключно в онлайн-режимі, варіюючись за форматом: синхронна або асинхронна; письмова або з аудіовізуальним супроводом; призначена для запису або конфіденційна.

Зі зникненням поняття суду як фізичного простору зникають і обмеження, які цей простір накладає на традиційні суди та провадження. Віртуальне середовище змінює взаємозв'язок між процесом та категоріями часу і простору. Технологічні можливості дозволяють створювати віртуальні платформи, придатні для розвитку процесуальної діяльності, що передбачає зустріч та взаємодію між учасниками судового процесу. Це відкриває нові перспективи для задоволення потреб користувачів. Очевидно, що фізичні бар'єри, які ускладнюють доступ до правосуддя, можуть бути усунені.

«Цифрова архітектура» кіберсудів може відігравати важливу роль у забезпеченні справедливості судового розгляду та процесуальних гарантій. Рішення щодо її конфігурації можуть ґрунтуватися на психологічних та поведінкових дослідженнях, спрямованих на заохочення користувачів до ефективного використання всіх можливостей платформи. Однією з останніх тенденцій є тестування проведення судових засідань у метaprostorі, де за допомогою технологій віртуальної реальності створюється ілюзія спільної присутності учасників у віртуальному просторі. Цей підхід має як переваги, так і недоліки. З одного боку, використання аватарів може зменшити вплив упереджень, пов'язаних із зовнішнім виглядом учасників, а для вразливих осіб або неповнолітніх створити менш вороже середовище. З іншого боку, втрачається можливість

безпосереднього зорового контакту, що ставить під питання концепцію «правосуддя з людським обличчям». Водночас, чи не є Феміда із зав'язаними очима символом неупередженості правосуддя?

Зміна фізичного простору неминуче призведе до поступової трансформації формальностей та ритуалів, які використовуються в традиційному судочинстві. На їх місце прийдуть інші, більш доречні у віртуальному середовищі. Крім того, зникнення фізично-просторового виміру правосуддя може вплинути на судову організацію та правила розподілу навантаження між судами. Кіберсуд за своєю суттю не має конкретного місцезнаходження, доступ до нього можливий з будь-якої точки світу. Це ставить під сумнів актуальність поняття територіальної юрисдикції, оскільки кіберсуди не потребують прив'язки до певної території.

Якщо раніше поділ та розміщення судів базувалися на критерії фізичної доступності до будівлі суду, то з появою кіберсудів парадигма змінюється. Єдиним критерієм доступу стає наявність належного комп'ютерного обладнання та якісного підключення до Інтернету. У зв'язку з цим, обов'язок держави щодо подолання цифрового розриву набуває особливої ваги. Провідним критерієм розподілу справ між кіберсудами має стати предметна спеціалізація суддів.

Список використаних джерел:

1. Сасскінд Р. Онлайн-суди та майбутнє правосуддя. Оксфорд : Oxford University Press, 2019. 256 с. https://books.google.com.ua/books?id=8_u9DwAAQBAJ.
2. Зелезніков Дж. Використання штучного інтелекту для інтелектуальної підтримки вирішення спорів. *Artificial Intelligence and Law*. 2021. № 29 (2). С. 223–245. <https://link.springer.com/article/10.1007/s10506-020-09282-2>.
3. Європейська комісія з ефективності правосуддя (СЕРЕЈ). Керівні принципи щодо використання інформаційних технологій у судових системах. Страсбург : Рада Європи, 2020. 15 с. <https://www.coe.int/en/web/cepej/cepej-guidelines-on-the-use-of-information-technology-in-judicial-systems>.
4. Світовий банк. Цифрове правосуддя: технології та судова система. Вашингтон : World Bank Publications, 2023. 120 с. <https://www.worldbank.org/en/topic/governance/publication/digital-justice-technology-and-the-judiciary>.
5. Контіні Ф., Мор Р. Судові системи в перехідний період: цифровізація та роль судів. *International Journal for Court Administration*. 2020. № 11 (2). <https://www.iacajournal.org/articles/10.36745/ijca.346/>.

6. Кравчук В. М. Електронне судочинство в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку. Юридичний вісник України. 2021. № 3. С. 45–52. http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Uv/2021_3/.

7. Державна судова адміністрація України. Звіт про впровадження електронного судочинства в Україні [Електронний ресурс]. Київ : ДСА, 2023. https://dsa.court.gov.ua/dsa/electronic_court_report_2023.

8. Яворська Л. О. Кіберправосуддя: виклики для української судової системи. Право України. 2022. № 7. С. 89–97. <http://pravoua.com.ua/archive/2022/7/>.

9. Катш Е., Рабінович-Ейні О. Цифрове правосуддя: технології та Інтернет спорів. Оксфорд : Oxford University Press, 2017. 352 с. <https://books.google.com.ua/books?id=6X0nDwAAQBAJ>.

10. Сю А. Цифрове правосуддя Китаю: підйом онлайн-судів. Harvard International Law Journal. 2022. № 63 (1). С. 45–78. <https://harvardilj.org/wp-content/uploads/sites/15/2022/01/63.1-Xu.pdf>.

11. ОЕСР. Цифрова трансформація судової системи: тенденції та виклики. Париж : OECD Public Governance Reviews, 2021. 80 с. <https://www.oecd.org/governance/digital-transformation-of-the-judiciary.htm>.

Муза О. В.,
*доктор юридичних наук, старший
науковий співробітник,
Юридичний інститут Київського
національного економічного
університету імені Вадима Гетьмана,
професор кафедри публічного
та міжнародного права*

ДО ПИТАННЯ ПРО СУЧАСНИЙ СТАН РЕАЛІЗАЦІЇ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ УКРАЇНИ

У 2025 році виповнюється 20 років з моменту прийняття Кодексу адміністративного судочинства України (далі по тексті – КАСУ) [1].

Безсумнівно, поява адміністративного процесуального закону у 2000-х роках, яким було визначено судовий порядок і судові процедури захисту прав та свобод людини і громадянина у відносинах

Костенко С. К.	
ПРИЗНАЧЕННЯ ТА ЗВІЛЬНЕННЯ ГЕНЕРАЛЬНОГО ПРОКУРОРА: МІЖ ПРАВОМ І ПОЛІТИКОЮ	46
Кравченко М. О.	
РОЗУМНІСТЬ СТРОКУ РОЗГЛЯДУ ЯК СКЛАДОВА ПРАВА НА СПРАВЕДЛИВИЙ СУД	50
Крицька І. О.	
ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ ПРАВОСУДДЯ В КОНТЕКСТІ ДОТРИМАННЯ ФУНДАМЕНТАЛЬНИХ ПРАВ ЛЮДИНИ.....	53
Кубаєнко А. В.	
ПРАВОСУДДЯ БЕЗ БАР'ЄРІВ: РОЛЬ ЦИФРОВИХ РІШЕНЬ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПУБЛІЧНОГО ДОСТУПУ ДО СУДУ	57
Кухнюк Д. В., Запара С. І.	
ДОСТУП ДО ПРАВОСУДДЯ У СФЕРІ ПРАЦІ: МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ТА НАЦІОНАЛЬНА ПРАКТИКА	61
Куш О. Є.	
ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ПРИНЦИП НАЛЕЖНОЇ ПІДГОТОВКИ СУДДІВ У СУДОВІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ.....	68
Мельниченко В. С.	
ТЕОРЕТИКО – ПРИКЛАДНІ ПРОБЛЕМИ ПЕРЕХІДНОГО ПРАВОСУДДЯ: МІЖНАРОДНИЙ РІВЕНЬ	70
Москвич Л. М.	
ТРАНСФОРМАЦІЯ ЗАСАДИ ДОСТУПНОСТІ ПРАВОСУДДЯ ПІД ВПЛИВОМ ЦИФРОВІЗАЦІЇ	73
Муза О. В.	
ДО ПИТАННЯ ПРО СУЧАСНИЙ СТАН РЕАЛІЗАЦІЇ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ УКРАЇНИ	77
Назаров І. В.	
ПЕРЕВІРКА НА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК ДОСТУП ДО СУДДІВСЬКОЇ ПРОФЕСІЇ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	80
Нестерчук Л. П.	
СУДОВА СПЕЦІАЛІЗАЦІЯ ЯК ФОРМА РОЗВИТКУ СУДОВОЇ СИСТЕМИ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД.....	83
Овсяннікова О. О.	
ВПРОВАДЖЕННЯ ЄСІТС: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	88